

BENCZE ANDRÁS

QUAESTIO ROSSICA – EGY FIATALKORÚ FOLYÓIRAT FELNÖTTÉ VÁLÁSÁNAK FOLYAMATA

QUAESTIO ROSSICA – PROCESS OF BECOMING ADULT OF A JUVENILE JOURNAL

This study is a summary-review of the last seven years of Quaestio Rossica in Yekaterinburg, established in 2013. In the first part, the structure and the objectives of the journal are described, highlighting its desire to be a mediator between Russian and foreign researchers and giving space to as many disciplines as possible. In the second part, the author seeks to know how the journal has achieved its objectives over the past period. Statistical data (e.g. number of quoted authors, number of quoted articles) try to show that Quaestio Rossica is gaining popularity and by using a map the author illustrates how many foreign researchers write in the journal. The final conclusion is that the still young journal has become an internationally recognized periodical.

Keywords: Russian studies, Quaestio Rossica, Yekaterinburg, Ural Federal University, review

András Bencze – Ph.D. student in History, Historical Russistics Doctoral Programme, Department of Eastern and Central European History and Historical Russistics, Faculty of Humanities, Eötvös Loránd University (Hungary, Budapest, 1088 Múzeum krt. 6–8.).

E-mail: bencze.andris@gmail.com

DOI: 10.38210/RUSTUDH.2020.2.8

2013-ban, hét évvel ezelőtt egy új folyóiratot alapítottak Oroszországban, amelyet *Quaestio Rossica*-nak neveztek el. Az alapítóintézmény az Uráli Föderatív Állami Egyetem volt, s szerkesztői is erről az egyetemről kerültek és kerülnek ki mind a mai napig. A *Quaestio Rossica* magát egy „kritikai, tudományos folyóiratnak” tekinti, amely a bölcsészettudomány különböző diszciplínáinak (kultúr-, művészettörténet, történelem, archeológia, nyelvészet és irodalomtudomány) ad teret Oroszország tanulmányozásában.¹ Az elmúlt hét évben összesen huszonnégy számuk jelent meg, és a *Quaestio Rossica* Könyvtárban további öt monográfia is napvilágot látott.

Ez már lehetővé teszi, hogy az új évtizedbe lépve számot vessünk, honnan hova jutott a folyóirat. Vajon sikerült teljesíteni azokat a célokat, amelyeket az induláskor kitűztek maguk elé? Jelen tanulmányomban e kérdésre keresem a választ, s egyben bemutatom a *Quaestio Rossica* elmúlt hét évét.

I. CÉLOK ÉS FELÉPÍTÉS

A folyóirat megalapításakor a szerkesztőbizottság öt tagból állt. A főszerkesztő Francine-Dominique Liechtenhan volt, aki egészen 2019-ig töltötte be ezt a pozíciót. A felelős szerkesztők Dmitrij Alekszejevics Regyin és Larisza Sztjepanovna Szoboljeva voltak. Előbbi a történelemtudományért, míg utóbbi a kulturológiáért és a filológiáért felelős. A recenziók Marija Arkagyjevna Litovszkajához tartoztak, míg a felelős szerkesztő pozíciót Ruszta Talgatovics Ganyiev töltötte be. Többek között az ő munkásságuknak köszönhető, hogy 2013-ban létrejöhett a folyóirat.

A *Quaestio Rossica* létrehozásánál az egyik legfontosabb célkitűzés egy nemzetközi platform létrehozása volt a bölcsészettudomány széleskörű problémáit kutató szakemberek számára. A név megválasztása is részben ezt tükrözi. A *Quaestio Rossica* „egy sokjelentésű tartalom – Oroszország kérdései, kutatásai, felfedezése.”² Liechtenhan úgy fogalmaz erről az első szám bevezetőjében, hogy a folyóirat egy új jelenség a tudományos folyóirat piacon, amelynek az első számú feladata, hogy megszilárdítsa a kapcsolatokat az Oroszország történetével és kultúrájával foglalkozó oroszországi

1 „Impresszum”, *Quaestio Rossica*, no. 1 (2013). URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/94/60> (Hozzáférés: 2020.február 08.). 3.

2 „многозначный смысл – вопросы, исследования, открытие России”, О нас, концепция журнала, *Quaestio Rossica* <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/about> (Hozzáférés: 2020. február 09.)

és külföldi kutatók között. Ezzel próbálják integrálni a ruszisták családjába a szerzők új generációját, továbbá fel kívánják kelteni a szakma figyelmét a regionális kutatóközpontok iránt, amelyek kívül esnek Oroszország akadémiai és egyetemi központjai „hivatalos” hierarchiáján. A lap deklarálta interdiszciplináris kiadvány: nemcsak a történészeknek, hanem a filológusoknak, kulturológusoknak, művészettörténészeknek is teret szándékozik adni. Szintén feladatuknak tekintik eddig kiadatlan források publikálását és egyes elfelejtett, vagy nem eléggé megbecsült kutatók „rehabilitálását” a szovjet időkből. Liechtenhan bevezetője végén hangsúlyozta, hogy a folyóiratnak kiemelten fontos feladata az európai, amerikai, ázsiai ruszista iskolák összehasonlítása az orosz tudományos tendenciákkal és folyamatokkal.³

A lapszámokat a szerkesztők latin nevű rovatokra osztották fel: Problema voluminis, Disputatio és a Conceptus et conceptio, Origines, Hereditas nomina et schole, Scientia et vita, Dialogus, illetve Controversia et recensiones. A bölcsészettudományok történetével kapcsolatosan a „Hereditas: nomina et scholae” c. rovatban lehet publikálni. A „Scientia et vita” ismert kutatók életét szeretné bemutatni, velük kapcsolatos visszaemlékezésekkel, elbeszélésekkel. A „Controversiae et recensiones” a bölcsészettudományok közti párbeszédben játszik fontos szerepet, amelyben monográfiák, tanulmánykötetek vagy éppen tudományos projektek ismertetéseit találhatjuk meg.

II. A FOLYÓIRAT EDDIGI TEVÉKENYSÉGE

A Quaestio Rossica 2013 óta jelenik meg: az első évben ugyan csak egy lapszámmal jelentkezett, de 2014-ben már hárommal, 2015 óta pedig évente négygyel. Eddigi működése során közel 500 cikket publikált, ezeknek közel 73%-a orosz nyelvű, 20%-a angol, 3,5%-a francia, vagy német nyelvű írás. Átlagban 18 cikket publikáltak egy számban. Fiatal folyóirat lévén, ez dicséretre méltó mennyiség, figyelembe véve, hogy például a „Novaja i Novejszaja Isztoria” is nagyjából ennyit szokott közölni.⁴

3 F. D. Liechtenhan, Préface de l'éditeur, *Quaestio Rossica*, no. 1 (2013): 7–9. URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/94/60> (Hozzáférés: 2020. február 09.)

4 Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a fent említett folyóiratnak évente nem négy, hanem hat száma jelenik meg.

Oroszországi tudományos lapként érthető, hogy az orosz nyelvű tanulmányok dominálnak, ahogyan az angol nyelv elsőbbsége is a német és francia előtt. Véleményem szerint mégis figyelemre méltó, hogy – amint láttuk –, a cikkek közel 20%-a angol nyelvű, illetve az is, hogy nem volt olyan szám, amely ne tartalmazott volna idegennyelvű írást.

Érdemes megvizsgálnunk a Scimago Journal & Country Rank oldalát, mivel a Quaestio Rossica maga is erre hivatkozik. Eszerint 2014 és 2018 között egy igen jelentős, pozitív „minőségi növekedésen” ment keresztül. 2014-ben a filológiai tanulmányok még a legrosszabb, Q4-es besorolást kapták, de a történelemmel, a kulturológiával, vagy a művészettörténettel foglalkozó írások is csupán a Q3-as szintet érték el. 2018-ra a filológiai és kulturológiai témájú publikációk már Q2-be, míg a történeti, művészettörténeti és irodalmi cikkek Q1-be kerültek.⁵

Szignifikáns ugyanakkor az idézések száma is, ami tudománymetriai szempontból markánsan mutatja egy-egy folyóirat minőségét, jelentőségét. Az idézett dokumentumok mennyisége 2014 és 2019 között 13-ról 200-ra ugrott. A 2016-os évben volt eddig a legkevesebb olyan cikk, amelyet idéztek, ezt követi a 2015-ös, 2014-es, 2017-es, végül pedig a 2018-as év.

Az „elibrary” statisztikai adatsora szerint 2019-ig összesen 498 cikk született és huszonnégy szám jelent meg. Ugyanitt azt is kiemelik, hogy a RINC-ben⁶ eddig 656 hivatkozás található a lappal kapcsolatosan. Fontos megemlíteni, hogy a SCIENCE INDEX alapján 2019-ben a 718. helyet foglalta el a Quaestio Rossica az összes tudományos folyóiratot figyelembe véve, míg a történelmi témájúak között már a 12. volt Oroszországban. A folyóirat fejlődése látványos és megkérdőjelezhetetlen, ami jól tükröződik abban, hogy az alapítást követő második évben az említett ranglistán még csak az 1875. helyet foglalta el. Az idő folyamán egyre több és több szerző publikált a folyóiratban, 2013-ban csupán 12-en, míg 2019-ben már 91-en. Ezen számokba beleértendőek mind a régi, mind pedig az új szerzők, akik száma évről évre nő. 2013-ban még csak tizenketten voltak, de a 2019-es évben már 66-an. A folyóirat a cikkek megtekintését és letöltését tekintve is pozitív mutatókkal rendelkezik. A 2013-as számot eddig összesen 213-an nézték meg, míg a 2019-ben a lapnak már 12 066 megnyitása volt, ami közel 57-szeres növekedést jelent. Ugyanezen két évben először 54-szer, majd

5 Quartiles, *Scimago Journal & Country Rank*. URL: <https://www.scimagojr.com/journalsearch.php?q=21100821147&tip=sid&exact=no> (Hozzáférés: 2020. február 17.)

6 RINC, oroszul РИНЦ, egy abbreviatúra, aminek a jelentése Российский индекс научного цитирования, azaz a tudományos idézés oroszországi indexe.

1094-szer töltöttek le az említett rendszerben cikkeket, ami 20-szoros növekedést mutat.

Az elmúlt időszakban mindegyik lapnak volt egy vezető témája.⁷ A legelső, bevezető tanulmányt Dmitrij Regyin írta „Átmeneti időszakok, a történelmi tudás hatalma és dialektikája: kulturális-szemiotikai olvasat” címmel.⁸ Ebben párhuzamot von I. Péter időszaka és a mai között, amennyiben a történelemnek a hatalom szempontjából van egy legitimációs funkciója. Szintén szót ejt a történelemtankönyvekről és az új orosz állami „tankönyvi minimumról”, ahogyan azt a magyar kollégái is megtették 2014-ben.⁹ Megállapítja, hogy az államhatalomnak joga van egyes tankönyveket előnyben részesíteni, mivel „az oktatási rendszer – állami”. Ugyanakkor D.A. Regyin szerint, még ha joga is van arra, hogy egyetlen tankönyvet engedélyezzen az állam, ezt csak akkor teheti, ha az a könyv valóban szakszerűen lett megírva.¹⁰ Sőt, a végén kimondja a talán legnagyobb igazságot, és nem csak az orosz, de a magyar történelemoktatással kapcsolatosan is: „Nem azok [ti. tankönyvek] formálják a kritikai gondolkozást, a patriotizmus [...] érzését, hanem az ember, a tanár”.¹¹

A 2014. év első száma a háború kulturális emlékezetével foglalkozott. A lap különlegessége a magyar olvasó számára, hogy első magyarként megjelent Szvák Gyula írása is a magyar ruszisztikáról. A szerző bemutatja a hazai ruszisztika történetét a kezdetektől napjainkig. Külön kitér kollégáira és tanítványaira, így az (orosz) olvasó betekintést nyert egy külföldi ruszisztikai társaság munkásságába, eredményeibe.¹²

A második számban egy érdekes várostörténeti munkát olvashatunk.¹³ Amelyben a szerző Mangazeja városát mutatja be, az oroszok és a helyi

7 A lap témájának a Problema volumnis rovat tartalmát vettem, mivel a borítón ez mindig megjelent, mint az aktuális szám fő kérdése. Ugyanakkor előfordult nem egy, hanem két, vagy három ilyen téma is bekerülhetett a ebbe a rovatba.

8 Д.А. Редни, «Переходные эпохи, власть и диалектика исторического знания: культурно-семиотическое прочтение», *Quaestio Rossica* № 1 (2013): 43–52. URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/94/60> (Hozzáférés: 2020. március 3.)

9 Szvák Gyula (szerk), *Vita az új orosz történeti koncepcióról* (Budapest: Russica Pannonica, 2014).

10 „Переходные эпохи, власть и дидактика исторического знания: культурно-семиотическое прочтение” 49.

11 Уо, 50.

12 Дюла Свак, Будапештская школа россиеведения: итоги и перспективы, *Quaestio Rossica* № 1 (2014): 241–260. URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/101/66> (Hozzáférés: 2020. március 03).

13 Серджо Бертолисси, «Вольный город в России XVII. в.: Мангазея на реке Таз (1601–1672)», *Quaestio Rossica* № 2 (2014). 252. URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/120/83> (Hozzáférés: 2020. március 03).

lakosok kapcsolatát, illetve a helyi és az állami hatalom megosztását. A várost, a gazdaságát tekintve, Velikij Novgoroddal hasonlítja össze a szerző. Kiderül, hogy a települést a XVII. században alapították, s hogy hamar városi rangot kapott.¹⁴ V. M. Maszalszkim még az 1600-as évben érte el a Taz-folyó vidékét, s már 1601-ben létrehozott egy erődöt, egész pontosan egy osztrog-ot.¹⁵ A „Szmuta” időszakában a város kulcsszerepet játszott a szibériai orosz kolonizációban. Fontosságát jól jelzi, hogy a megalapítása után pár évvel már Mangazeja feladata lett a helyi lakosságtól beszélni a jaszakot. Sőt, még I. Jakab angol király is szeretett volna itt kiépíteni egy gazdasági központot országá számára.¹⁶

A következő év első lapszámának egyik fő témája a a külföldiek és Oroszország kapcsolata volt. Klaus Steinke August von Kotzebue-t mutatja be, aki a XIX. század elején megjárta Szibériát is.¹⁷ A cikk első felében a drámaíró-költő életét és műveit ismerteti a szerző, majd a második részben Kotzebue egyik művének Tobolszk városáról írt részeit.¹⁸ Fontos kiemelni, hogy szemben más nyugat-európai szerzőkkel, Kotzebue-nak nem állt szándékában Oroszországot negatív színben feltüntetni. Írása középpontjában Tobolszk városa áll, mivel „ez volt az első város, amelyben több-kevesebb időt töltött el, s ahol megszerezhetette és feldolgozhatta az első benyomásait”.¹⁹ Beszámol a helyi piacról, ahol sok importáru található mind Európából, mind pedig Kínából. A német drámaíró fontosságát Klaus Steinke abban látja, hogy „Kotzebeu-ra nemcsak a Szibéria-kép értelmezésének jó példajaként, hanem a német–orosz kulturális kapcsolatok fejlesztése aktív úttörőjeként is lehet tekinteni”.²⁰

---

14 Uo, 253-254.

15 A tanulmány szerzője maga később el is magyarázza mi a különbség a gorod és osztrog között. Három fontos eltérést állapít meg: 1) védőfalak jelenléte az erődön belül, 2) a lakosok többsége a városfalon belül él és 3) a városban található a terület adminisztratív központja. (Uo, 254.)

16 Uo, 256-257.

17 Клаус Штайнке, «Записки Августа фон Коцебу о Тобольске начала XIX. века: к восприятию Сибири немцами», *Quaestio Rossica* № 1 (2015), 71-83 <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/145/104> (Hozzáférés: 2020. március 10). (Továbbiakban: Kotzebue)

18 Kotzebue írását többször is kiadták oroszul, utoljára, ahogy a szerző írja, 2001-ben: Коцебу, А. фон. Достопамятный год моей жизни: воспоминания, (Москва: Аграф, 2011).

19 Eredeti idézet: „был первым городом в котором он остановился на более или менее долгое время, где мог собрать и переработать основательные впечатления...” In.: Uo. 77.

20 Eredeti idézet: „Коцебу можно назвать не только хорошим примером объективизации образа Сибири у немцев, но и активным первопроходцем в разумном развитии немецко-российского культурного обмена.” Uo, 81.

A folyóiratban a megfogalmazott alapelveknek megfelelően más bölcsészettudományi diszciplínák is teret kapnak. A 2015-ös év második számának egyik témája „Az ösztönök ábrázolása Oroszország művészi kultúrájában” volt.²¹ A harmadik számban újra megjelent a helytörténet, de már szélesebb kontextusban. Olga Jermakova a jekatyerinburgi brit–orosz együttműködést mutatja be az Urál térségében – különös tekintettel a krími háború időszakra. Munkájához hivatalos, ügykezelési dokumentumokat, illetve okiratokat használt fel. A szerző kitér az orosz–angol technikai együttműködésre, ami például az Urálban is tapasztalható volt. A XIX. század második felének legelején egy hajóépítő-brigád dolgozott az uráli gyárakban James Carrom vezetésével. Ebben az időszakban rengeteg szakembert hívtak be Oroszországba Angliából, hogy segítsenek. Érdekes megállapítást tesz Olga Jermakova arról, hogy a közelgő krími háború miatt ugyan megromlott az angol szakemberek kapcsolata a helyiekkel, ennek ellenére mégis folytatódtak a munkák.²²

2016 első számában egy remek művészettörténeti írást olvashatunk Jermak atamán zászlójáról. A szerző, Arszenyij Petrov célja az volt, hogy bebizonyítsa, a Kreml fegyvertárában őrzött zászló valójában a XVII. században készült, nem pedig, ahogy sokan állítják, a XIX. században. Cikkében kísérletet tett továbbá arra, hogy megállapítsa a zászló készítésének pontos helyét. A korabeli évkönyvek a pravoszlávia terjesztéseként írták le Jermak hadjáratát. Egy közel kortárs „történész”, Szemjon Remezov szerint is egy keresztes hadjáratról lehetett szó. Részben ez volt az oka annak, hogy Jermakot egyfajta vallási „misztikum” vette körül a XVII–XVIII. században, aminek következtében vallási relikviák is kapcsolódtak hozzá, többek között Jermak zászlaja.²³ A kozák atamánnak több lobogója is volt, amelyek közül egyes darabok mára már elvesztek, ugyanakkor három biztosan fennmaradt a már említett fegyvertárban. A szerző elsősorban ezekre építi fel tanulmányát. Legelőször ikonográfiai szempontokat vizsgál, s megállapítja, hogy a zászló hagyományőrző. A motívumai bizánci hatásokat mutatnak (a XV. század elején voltak hasonlóak), amelyek még Jermak kora előtt érkezhettek

21 Образы стихий в художественной культуре России, *Quaestio Rossica* № 2 (2015). URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/153/111> (Hozzáférés: 2020. március 06.)

22 Ольга Ермакова, «Противники или союзники? Крымская война и британско-российское техническое сотрудничество на Урале», *Quaestio Rossica* № 3 (2015) 66–78. URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/163/124> (Hozzáférés: 2020. március 8.)

23 Арсений Петров, «Знамя Ермака» из собрания Оружейной палаты: легенда и факты», *Quaestio Rossica* № 1 (2016) 158–159. URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/article/view/147/2947> (Hozzáférés: 2020. március 10.)

a térségbe. Ugyanakkor az ehhez hasonló motívumokat hordozó oroszországi zászlók közül a legkorábbi a XVII. század elejéről származik. Ezért állítja, hogy ikonográfiai szempontokat figyelembe véve túlságosan hosszú időszakról van szó, így nem lehet ezt a fajta megközelítést használni. Helyette stilsztikai elemzéssel próbálkozik.²⁴ Ez alapján A. Petrov nagyjából a XVII. és XVIII. század fordulójára teszi a zászló keletkezését, mivel több hasonló motívumot talált a kortárs évkönyvekben és más művészeti alkotásokban. Ezt a tényt erősíti továbbá, hogy a XVII. század végén már többször írtak a zászló megjelenéséről egyes szibériai városokban.²⁵

A 2016. év második, kifejezetten interdiszciplináris számának. Az egyik fő témája az orosz művészet és a politika kapcsolata volt. Ennek keretében megjelenik többek között Szverdlov „ikonográfiája” is.²⁶ Wim Coudenys cikke a XVIII. századi fordítók és a historiográfia mint tudomány fejlődését mutatja be Oroszországban.²⁷ Az írást több kisebb fejezetre osztotta a szerző, amelyek közül az első egy igen fontos, és gyakran felmerülő kérdést vetett fel: lehetséges-e, hogy a külföldiek megértsék az orosz történelmet? A szerző szerint ugyanis gyakran találkozhatunk az orosz történetírásban azzal a vélekedéssel, hogy Gottlieb Siegfried Bayeren és Gerhard Friedrich Mülleren²⁸ kívül mindenki lekicsinyli Oroszországot.²⁹ Ezt követően a szerző olyan témákról ír, mint „orosz történészek – idegenek a saját országukban”, vagy hogyan „került külföldre” az orosz történelem? A cikkben elsősorban a fordítók és történészek viszonyáról olvashatunk, ennek a viszonynak a fejlődéséről.

A 2016-os évfjárt negyedik száma szinte teljes egészében szakít a történelmi tematikával. A *Problema Volumnis* az orosz aranykor Magyarországon talán legismertebb drámírójával, Csehovval foglalkozik. Fontos megjegyezni, hogy ezt is tudományágakon átívelően teszi. Először Csehov utazását

---

24 Uo, 161.

25 Uo, 163–164.

26 Евгений Алексеев, Евгений Бурденков «Иконография» Товарища Андрея (Якова Свердлова) и механизм советского мифотворчества», *Quaestio Rossica* № 2 (2016). URL:<https://qr.uurfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/188/141> (Hozzáférés: 2020. március 8.) 45–80.

27 Вим Куденис, «Переводчики XVIII в. и становление историографии как науки в России», Uo, 209–233.

28 G. S. Bayer (1694–1738) és G. F. Müller (1705–1783) német származású történészek, akik később a Pétervári Akadémia tagjai lettek. Előbbi az orosz középkorral foglalkozott, míg utóbbi részt vett a második kamcsatkai expedícióban is.

29 Вим Куденис, «Переводчики XVIII в. и становление историографии как науки в России», 211.

mutatja be, majd ezt követően Szahalin c. könyvét elemzi le, végezetül az említett tájegység hatását Csehov munkásságára.³⁰

A Quaestio Rossica eddigi történetében nehéz olyan tematikus lapot találni, amely kifejezetten egy esemény évfordulóján jelent volna meg. Meg kell jegyezni viszont, hogy minden egyes számnak megvolt a maga vezető témája, de nem általában egy történelmi eseménnyel kapcsolatosan. Sokkal inkább a nagyobb, átfogóbb témák kerültek eddig bemutatásra, mint például: külföldiek Oroszországban, a Kijevi Rusz kulturális öröksége vagy a démonok és szörnyek az orosz kultúrában. Ez alól kivétel a 2017-es év harmadik lapszáma, amelynek fő témája az 1917-es orosz forradalom volt. Magyarán talán nem is kell ennek az okát. Az említett részben elsősorban történeti munkákat találhatunk, ugyanakkor ezek széles palettán helyezkednek el. Szó esik a geopolitikáról,³¹ a nők helyzetéről,³² gazdaságtörténelemről,³³ stb. Új forrás bemutatására is sor került az Origines rovatban. Nyikolaj Baranov egy német tiszt visszaemlékezéseit tárja eléünk az első világháborúval és az orosz forradalommal kapcsolatban.³⁴ A forradalom fontosságát jelzi, hogy még a 2017-es év egy másik számában is külön fejezetet szentelnek neki, igaz ott már más kérdéskör is megjelenik.

Venyiamin Alekszejev, Konsztantyin Zubkov és Igor Poberezsnyikov nagyszabású közös írása Oroszország nagy változásairól szól a civilizációs és geopolitikai dimenziókban.³⁵ A szerzők szerint Oroszországra új, globális kihívások várnak, ezért tartották fontosnak, hogy megvizsgálják, milyen kihívásokkal találkozott az orosz állam az újkor időszakában, illetve milyen hatások érték az országot, elsősorban a modernizáció kérdéskörében. Először a „kihívás” fogalmát definiálják egy brit történész értelmezése alapján. Ezt követően Oroszország sajátos helyzetét mutatják be. Eszerint

---

30 Остров Сахалина Антона Чехова, *Quaestio Rossica* № 4 (2016). URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/203/155> 49–93. (Hozzáférés: 2020. március 8.)

31 В. Алексеев. К. Зубков, И. Побережников, «Большие вызовы в истории имперской России: цивилизационное и геополитическое измерение» *Quaestio Rossica* № 3 (2017): 619–634. URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/240/177> (Hozzáférés: 2020. március 10)

32 Джордж Гилберт, «Женщины, национализм и российские правые организации (1905–1917)», 656–674, Уо.

33 С. Нефедов, «Продовольственный кризис в Петрограде накануне Февральской революции», 635–655, Уо.

34 Н. Баранов, «Первая мировая война и Русская революция в воспоминаниях немецкого офицера Вильгельма Вельфинга», 779–806, Уо.

35 В. Алексеев. К. Зубков, И. Побережников, «Большие вызовы в истории имперской России: цивилизационное и геополитическое измерение» *Quaestio Rossica* № 3 (2017): 619–634. URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/240/177>

az orosz állam Kelet és Nyugat határán fekszik, ezért mind a két régió hatással volt a fejlődésére. Ez a két hatás nagyban befolyásolta a „kihívásokat”, amelyek széles skálán mozognak, kezdve a természeti kihívásoktól egészen a szociális-politikai kihívásokig.³⁶ Szerintük az orosz civilizációt olyan kifejezésekkel lehet illetni, mint „a nyugati civilizáció fiáléja”, vagy a „keleti típusú civilizáció”, esetleg „híd Nyugat és Kelet között”. Az orosz fejlődés akkor vette kezdetét, mikor a keleti rítusú kereszténységet kezdték el követni a X. században. A későbbi évszázadokban erre az alapra építve fejlődött tovább, miközben a frontiert egyre kijebb tolva hatalmas területeket integrált saját magába. A XVI–XVII. századra vonatkozóan öt kihívást sorolnak fel: a száraz klíma, a kolonizáció, a szomszédos államok támadásai, az állandó belső mozgás és a tatár iga. Egy érdekes megállapítást is átvesznek, miszerint 1368 és 1893 között minden második évre jut csupán egy olyan év, amikor az oroszok nem háborúztak. A nagy történelmi kihívásokhoz sorolják II. Sándor uralkodásának időszakát is, amikor elsősorban technikai-gazdasági, illetve társadalmi-politikai változások történtek.³⁷ Az írásban az orosz modernizációs törekvésekről szintén szó esik, amelyeket három nagy korszakra osztanak fel. Az első időszakot I. (Nagy) Péter nevéhez kötik, ami az orosz felvilágosodás kezdetét jelentette. A második korszak a katalini–sándori modernizáció (a XVIII. századtól egészen a XIX. század elejéig), míg a harmadik a XIX. század vége és a XX. század kezdete.³⁸ A szerzők összességében úgy vélik, hogy a kezdeti agrár jellegű országból egy iparosodott nagyhatalom született.³⁹

A lapszámokon átívelő téma nem kizárólag az orosz forradalom esetében jelenik meg. Nagy Péter második európai utazásának története szintén többször előfordul. D.A. Regyin a 2017-es év második számában erről az utazásról írt Pjotr Pavlovics Safirov báró levelei alapján, amelyeket Alekszandr Danyilovics Mensikov hercegnek címzett.⁴⁰ A cikket két nagy részre lehet osztani: az első fele a bevezető és a levelek bemutatása. Itt ír P.P. Safirovról, illetve a levelek sorsáról. Mint megtudjuk, eredeti változatban nem maradtak fenn a források, mivel egy 1737. május 29-ei tűzvész alatt

---

36 Uo.621–622.

37 Uo. 623–625.

38 Uo. 626.

39 Uo. 626.

40 Д.А. Редни, «Второе путешествие Петра Первого в Европу в письмах барона П. П. Шафирова князю А. Д. Меншикову (1716-1717)», *Quaestio Rossica* № 2 (2017), 471–502.

elégtek. Másolatban viszont mind a mai napig elérhetőek, a szerző is ezeket használta fel.⁴¹ A tanulmány második felében e leveleket közli az olvasóval.

Külön említésre méltó a 2018-as évfolyam második száma. Ugyan megmarad a történelemtudomány keretén belül, de mindeközben az aktuálpolitikára is reflektál. „Oroszország és Ukrajna: az állam- és nemzetépítés ellentmondásos tapasztalata” címmel olyan témák kerülnek bemutatásra, mint például a Kis Oroszország feletti kontrol a XVII. század második felében, vagy „Mit lehet tenni Ukrajnával: Sztanyiszlav Lescsinszkij és Mazepa hetman 1705-ben”.⁴²

A 2016-os évtől kezdve minden lapszám végén külön bemutatják az adott kötet szerzőit. Ezt megvizsgálva láthatjuk, mennyire sokszínű a folyóiratban publikáló tudósok közössége. Oroszországon kívül írtak a folyóiratba Belgiumból (Wim Coudenys, Emmanuel Waegemans), Németországból (Troebst Schtefan, Müller Steven), Izraelből (Kaminsky Valery, Lapidus Rina), Ausztráliából (Lagerberg Robert, McGregor Andrew), az Amerikai Egyesült Államokból (Moch Leslie Page, Binney Matthew), Olaszországból (Caroli Dorena, Basile Giovanni Maniscalco), Bulgáriából (Vacheva Angelina), Franciaországból (Le Goff Armelle, Mézin Anne), Nagy-Britanniából (Harris James, Zorin Andrei), Lengyelországból (Bednarz Piotr, Gadowski Aleksander), Svájcban (Amacher Korine, Morard Annick), Ukrajnából (Milchev Vladimir), Kazahsztánból (Kotlyarova Tatyana), Kanadából (Yelchych Serhy, Stepenberg Maia), Csehországból (Tomashkova Elena), az Egyesült Arab Emírátsúgból (Korchmina Elena), Ausztriából (Schwarcz Iskra), Kínából (Liu Juan, Gong Lei), Szlovákiából (Grominová Andrea) és természetesen Magyarországról is (Szvák Gyula, Krausz Tamás).

Egy térképre felrajzolva azt láthatjuk, hogy a folyóiratnak elsősorban európai kapcsolatai vannak, ezt követően a legtöbb külföldi Amerikából (Egyesült Államok), majd végül Ázsiából (Kína és Japán) írt a periodikába. Európában közel 50 várost találunk, ahonnan akár többen is publikáltak egy-egy cikket a Quaestio Rossicában. Ezek közül a legtöbbet Párizsból, de a városok összességében Németország foglalja el az első helyet. Nem feltétlenül egyetemekről és akadémiai intézményekből írtak cikkeket,

---

41 Uo., 473.

42 Россия и Украина: противоречивый опыт государственного и национального строительства, *Quaestio Rossica* № 2 (2018). URL: <https://qr.uifu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/306/227-329-438> (Hozzáférés: 2020. március 22).

vannak úgynevezett „független kutatók” is, mind Európában, mind pedig Amerikában. Utóbbi esetre jó példa Cheney városa Washington államból.⁴³

1. ábra

A Quaestio Rossicában publikált külföldi szerzők megoszlása országokra bontva

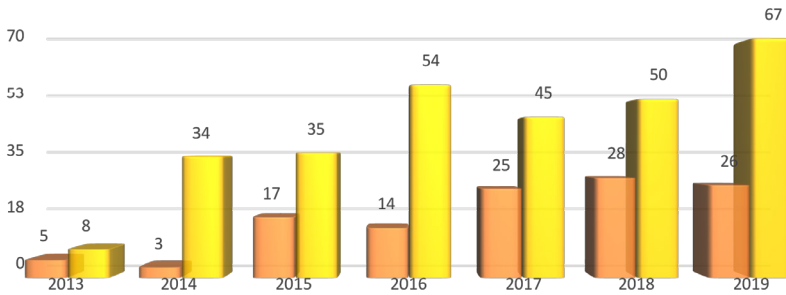
Megjegyzés: A térképért és a városok pontos nevéért ld. részletesebben a térképet a 43. látványzatban megadott linken.

Érdekes még azt is megvizsgálni, hogy Oroszország belül hogy oszlanak meg a szerzők, mennyire uralkodó Szentpétervár és Moszkva, illetve mekkora teret tudtak végül biztosítani a „vidéki” szerzők számára. Értelemszerűen a jekatyerinburgi szerzők dominálnak minden egyes évben. Őket egybeszámoltam a moszkvai és pétérvári szerzőkkel. Így a következő diagramot kapjuk, ahol a sárga szín jelenti az előbbi három városból származó szerzőket, míg a piros az összes többi orosz városban lévő:

⁴³ *Quaestio Rossica*:

https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1Y39P5xMNAbQip_ajNfpgwV4PcnQrFmLz&ll=48.871429312742556%2C20.290894099999999&z=4

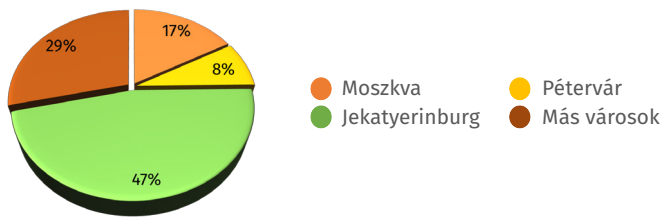

2. ábra

Az oroszországi szerzők aránya 2013 és 2019 között

Annak ellenére, hogy minden évben a sárga oszlop dominál, mégis jelentős a többi városokból származó tudósok száma. (Hiszen a sárgába szín a jekatyerinburgi szerzőket is jelöli.) Amennyiben őket kivesszük, Szentpétervár és Moszkva egyáltalán nem dominál. A vidéki városok közül a legtöbb szerzővel Novoszibirszk rendelkezik, de voltak kutatók Tverből, Nyizsnyij Novgorodból, Szamarából, Tomszkból, Tyumenyből, Cseljabinszkból, Volgográdból stb. is. A vidéki szerzők nagyszámú jelenlétét támasztja alá a fenti kördiagram is. Ebben jól látható, hogy ha külön vesszük Jekatyerinburg városát, a nem pétervári és moszkvai szerzők összességében már többet tesznek ki, mint a másik két város szerzői.

3. ábra

Az oroszországi szerzők százalékos megoszlása 2013 és 2019 között

A külföldi szerzők száma százalékos arányban ugyan eltörpül a hazai szerzőkétől (23–77%), minden egyes évre lebontva mégis jól látható, hogy a Quaesto Rossica nagy teret ad a külföldiek számára is. 2013-ban a nem orosz szerzők 36%-ot, 2014-ben 35%-ot, 2015-ben 28%-ot, 2016-ban és 2017-ben 18%-ot, 2018-ban 28%-ot, míg 2019-ben 17%-ot tettek ki.

III. ÖSSZEGRZÉS

Zárásképpen az említett példák alapján nézzük meg, mennyire sikerült megvalósítani a folyóiratnak a kezdeti célokat. Ugyan csak pár éve jelent meg a tudományos „piacon”, de sok külföldi is publikálni kezdett a folyóiratban. Ezáltal azon elképzelés, hogy összekötő kapocs legyen a különböző nemzetiségű ruszisták között, sikeresen megvalósult. Szintén véghez tudták vinni, hogy nem kizárólag a történelemtudományhoz kapcsolódó írások jelennek meg. Láthattunk példát irodalomtudományra, nyelvészetre is, de a kultúra további szegmensei számára szintén teret adtak az eddigi lapszámok.

A nemzetközivé válás egyik fontos kritériuma, hogy minél többen és minél szélesebb körben hivatkozzanak a folyóirat különböző tanulmányaira, amit kétségtelenül sikerült elérnie a *Questio Rossicának*. Másik fontos szempont, hogy minél több idegen nyelvű publikáció jelenjen meg. Összesen négy nyelven lehet publikálni: németül, franciául, angolul és természetesen oroszul. Az előbbiekhöz kapcsolódik, hogy hány külföldi kutató publikált már a folyóiratban. Ahogy fentebb láttuk, Oroszországon kívül tizenkilenc állam tudósai írtak már legalább egy cikket a *Quaestio Rossicában*.

A folyóirat a források esetében is sikeresen teljesítette a tervezetteket. Külön rovatot hoztak létre a forrásközlésekre, illetve a tanulmányok is elsősorban eddig kiadatlan dokumentumokra hivatkoznak.

Legvégül ki kell emelni, hogy habár ilyen deklarált céljuk nem volt, de szakítottak a hagyományos, elavult politikatörténeti megközelítéssel. Vannak természetesen ilyen jellegű munkák is, ám ezen felül megjelenik többek között a nőtörténet, a város/helytörténet, a kultúrtörténet, a vallás/eszmetörténet és a gazdaság- és társadalomtörténet is.

A *Questio Rossica* egy nemzetközi színvonalú, korszerű szemléletű, az egyetemes ruszisztika számára inspiráló tanulmányokat tartalmazó, és külső megjelenésében is vonzó folyóirat, amelyet mind a szakma, mind a laikus közönség nagy érdeklődéssel lapozhat.